

Χειροτεχνία στη στέρεη γνώση

Το σινεμά στην Ελλάδα εξελίχθηκε – όσο εξελίχθηκε– χωρίς την επικουρία ανώτερων κινηματογραφικών σπουδών και συστηματικής βιβλιογραφικής παραγωγής. Όμως, η κατάσταση φαίνεται να αλλάζει.

Του Φώτου Λαμπρινού

Η κινηματογραφική παιδεία είναι σοβαρό πρόβλημα στον τόπο μας εδώ και έξι δεκαετίες. Στην αρχή, και για πολλά χρόνια, εγκαταλελειμμένη σε ιδιωτικά χέρια, που δεν τους έλειπε ωστόσο το μεράκι, φυτοζωούσε μη διαθέτοντας ούτε το απαραίτητο διδακτικό προσωπικό ούτε τα στοιχειώδη τεχνικά μέσα. Έτσι, η Σχολή Σταυράκου και η Σχολή Χατζίκου υπήρξαν για μεγάλο διάστημα τα «σχολεύια», από τα οποία πέρασαν όλοι σχεδόν οι Έλληνες κινηματογραφιστές μετά το 1950. Η ουσιαστική «εκπαίδευση» γινόταν στην πράξη: στα πλατό και στα γυρίσματα, όταν τη σκηνοθεσία αναλάμβαναν, ως επί το πλείστον, θεατρικοί συγγραφείς, ενώ ο βοηθός σκηνοθέτη μαζί με τον οπερατέρ, και στη συνέχεια με τον μοντέρ, καλούνταν να λύσουν στοιχειώδη προβλήματα στην κατασκευή της ταινίας.

Αργότερα άρχισαν οι σπουδές στο εξωτερικό, από όπου επέστρεψαν επιφανείς πλέον σκηνοθέτες, εκείνοι που μαζί με μερικούς «ιθαγενείς» συνέβαλαν, στην εποχή της Χούντας, στην ποιοτική στροφή στο επίπεδο της κινηματογραφικής γλώσσας. Μετά τη Μεταπολίτευση, με την έκρηξη του αποκαλούμενου «πολιτικού κινηματογράφου», κατέστη φανερό ότι ιδέες υπάρχουν, αλλά ότι η γνώση του επαγγέλματος βρίσκεται ακόμα περίπου στο μηδέν. Κι αυτό, μολοντί από το 1981 δραστηριοποιήθηκε το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου, διευρύνθηκε το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης και άρχισε η αναγνώριση του ελληνικού σινεμά στο εξωτερικό με διακρίσεις και βραβεία σε διεθνή φεστιβάλ.

Ωστόσο, σχολή κινηματογράφου που παράγει επαγγελματικά καταρτισμένους κινηματογραφιστές δεν υπάρχει. Το τοπίο παραπέμπει σε μια χώρα όπου έχουν ανεργηθεί παντού υπερσύγχρονα νοσοκομεία χωρίς να έχει ιδρυθεί ιατρική σχολή. Μπορεί κά-

νείς να αμφισβητήσει την αξία μιας ακαδημαϊκής «σχολής»: τα περισσότερα επαγγέλματα και οι ειδικότητες στον κινηματογράφο και στην τηλεόραση μαθαίνονται στην πράξη. Άλλωστε, η τυπική εκπαίδευση στη σχολή δεν μπορεί να μετατρέψει οποιονδήποτε σε σκηνοθέτη, σεναριογράφο ή στιδίοποιο άλλο, αν ο ίδιος δεν διαθέτει στοιχειώδεις δεξιότητες, ταλέντο, κλίση... Σύμφωνα. Αλλά γι' αυτόν ειδικά χρειάζεται η σχολή. Για όποιον διαθέτει τις δεξιότητες, την ικανότητα, το δυναμικό. Αυτόν βοηθάει, πρωτίτως, να αποκτήσει τη θεωρητική και πρακτική βάση, την

Το εγκώριο κινηματογραφικό πεδίο θύμιζε λειτουργία νοσοκομείων χωρίς ιατρική σχολή

οποία στη συνέχεια θα χρησιμοποιήσει, θα αμφισβητήσει, θα ανατρέψει. Έτσι, λοιπόν, προσφάτως, ιδρύθηκε (επιτέλους!) Τμήμα Κινηματογράφου στο ΑΠΘ, το οποίο φέτος θα αποδώσει στην ελληνική παραγωγή τους πρώτους αποφοίτους. (Για να δούμε...)

Βιβλία για την «7η τέχνη»

Κάτι ανάλογο με την κινηματογραφική παιδεία συνέβη όλα αυτά τα χρόνια και με την εκδοτική δραστηριότητα σχετικά με τα βιβλία για τον κινηματογράφο. Μόνο με την πρωτοβουλία ορισμένων κινηματογραφόφιλων εκδοτών δημιουργήθηκε μια πενιχρή βιβλιογραφία (μηδαμινή συγκριτικά με ό,τι συμβαίνει σε άλλες χώρες), η οποία δεν συντίθεται από τίτλους που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως «εγχειρίδια κινηματογραφικής παιδείας». Έτσι, τόσο για τις τεχνικές παραμέτρους, όσο και για τη θεω-

ρητική προσέγγιση του επαγγέλματος, οι σπουδαστές ή οι αυτοδίδακτοι κινηματογραφιστές προσφεύγουν –όσοι μπορούν– στην ξενόγλωσση βιβλιογραφία.

Εδώ και ένα χρόνο περίπου, από τις εκδόσεις «Πατάκη» –με την επιμέλεια της σκηνοθέτιδος Εύας Στεφανή– στοιχειοθετείται μια επαγγελματική βιβλιογραφία, που αποβλέπει στην εξυπηρέτηση τόσο των σπουδαστών κινηματογραφικών σχολών όσο και των επαγγελματιών, που μπορούν να την αξιοποιήσουν ως βοήθημα επαγγελματικής κατάρτισης, ως εγχειρίδιο κινηματογραφικής παιδείας. Η συγκεκριμένη βιβλιογραφία, θεωρίας και πρακτικής του κινηματογράφου, χωρίζεται σε δύο κλάδους: ο πρώτος αναφέρεται στις «Κινηματογραφικές σπουδές», όπου η έμφαση δίνεται στις πρόσφατες αισθητικές και θεωρητικές αναζητήσεις –με άλλα λόγια, στην κινηματογραφική γλώσσα. Ο δεύτερος κλάδος, που πλησιάζει περισσότερο το «εγχειρίδιο», περιλαμβάνει ολιγοσέλιδα «τετράδια» γύρω από τα βασικά εργαλεία του κινηματογράφου, όπως η «Αφήγηση», το «Σενάριο», το «Μοντάζ», ο «Διάλογος: από το γραπτό κείμενο στην ταινία», το «Ντοκιμαντέρ», το «Πλάνο» κ.ά. Ανάμεσα στους τίτλους συγκαταλέγονται το μικρό μπεστ-σέλερ «Σκηνοθετώντας μια ταινία» του Ντέιβιντ Μάμετ, η «Εισαγωγή στη θεωρία του κινηματογράφου» του Ρόμπερτ Σταμ, το «Κινηματογράφος και φεμινισμός» της Τζάνετ ΜακΚέιμπ, το «161 μυστικά για έναν νέο κινηματογραφιστή» των Λάντο και Γουάιτ.

Από τη σειρά «Κινηματογραφικές σπουδές» ξεχωρίζω εδώ το «Κινηματογράφος και σκηνοθεσία» του Γάλλου θεωρητικού Jacques Aumont, σημειώνοντας ότι ο όρος «σκηνοθεσία» –που, εκτός από το χώρο της τέχνης, χρησιμοποιείται αφειδώς και στην πολιτική, είτε πρόκειται για δημοκρατικά καθεστώτα είτε, πολύ περισσότερο, για απο-